

Välfärdsutredningen Fi 2015:01

Referensgrupp inom skolområdet

Fråga 1

Vilka konsekvenser har enligt er mening systemet med fristående skolor och förskolor haft på det svenska skolväsendet?

Införandet av det fria skolvalet och friskolereformen har haft och har stor betydelse för det svenska skolväsendet. Det har stimulerat till mångfald när det gäller såväl profil som pedagogik och det har riktat fokus på kvalitet och resultat. Det har inte bara påverkat skolväsendet utan också gjort det möjligt för elever och föräldrar att välja skola. Det har gjort det möjligt för lärare, skolledare och annan personal i skolan att byta arbetsgivare utan att behöva byta yrke. Ett helt verksamhetsområde har öppnats upp för enskilda och företag som vill starta och utveckla skolor. Inte minst har detta ökat möjligheten för många kvinnor att starta och driva företag.

Ökad valfrihet för familjer, personal och individer

Idag finns ca 315 000 barn och elever i fristående förskolor och skolor. Därtill står många i kö men efterfrågan är större än utbudet av platser. Ca. 55 000 personer jobbar idag i fristående skolverksamheter. Införandet av det fria skolvalet och skolpengssystemet har medfört att elever och föräldrar kan välja förskola och skola utifrån sina egna behov, detta oavsett vilka ekonomiska förhållanden som familjen har. Det innebär att valet inte bara handlar om att välja efter bästa resultat utan i hög utsträckning att hitta en skola just efter elevens behov. Detta stämmer väl överens med skollagens krav på likvärdighet, dvs. att skolan ska ge eleven rätt förutsättningar utifrån hans behov. Det är unikt, jämfört med andra länder. Detta understryker vikten av mångfald. Skolpengen omfattar alla och den följer eleven till den skola hen valt. Utformningen av det svenska skolpengssystemet skapar förutsättningar för alla elever och föräldrar att välja det alternativ som passar bäst, till skillnad från andra länder där skolorna också tar ut avgifter från familjerna.

Det fria skolvalet har inneburit att många har fått möjlighet att välja en annan skola än den som ligger närmast. När närhetsprincipen gäller är det bara de som har möjlighet flytta till attraktiva skolors upptagningsområde som får plats på den skolan, det leder i sin tur till att priserna på bostäderna ökar och boendesegregationen förstärks. Med valfriheten har boendesegregationen inte fått samma genomslag som om närhetsprincipen hade varit den rådande.

Ökad fokus på kvalitet och resultat

Valet har inneburit att det också har blivit ökat fokus på kvalitet och resultat i skolan. IFAU har i rapporten (RAPPORT 2012:17) "Har den växande friskolesektorn varit bra för elevernas

utbildningsresultat på kort och lång sikt? konstaterat att en ökande andel grundskoleelever i friskolor har lett till högre provresultat och betyg i årskurs 9. Det gäller både för elever i friskolor och kommunala skolor. Samma rapport visar också att det fria skolvalet har gynnat alla socioekonomiska grupper. Effekterna finns kvar även i gymnasiet och högskolan. Det finns även andra studier som visar att när det etablerats friskolor har också resultatet i de kommunala skolorna påverkats på ett positivt sätt. Det finns ingen vetenskaplig studie som visar att de fristående skolorna har haft någon negativ inverkan på den kommunala skolans elevprestationer.

I rapporten SNS Analys, nr 31, Styrning och ledning av skolan, presenteras intressanta forskningsresultat från Stanfordprofessorn Nicholas Bloom och Cambridgeforskaren Renata Lemos. Fristående skolor utmärker sig när det gäller styrning och ledningskvalitet. Författarna drar följande slutsatser *"Ett nytt resultat är att fristående skolor verkar få signifikant högre managementpoäng än både vanliga offentligt drivna skolor och privata skolor. Två nyckelfaktorer som verkar spela roll för de fristående skolornas högre poäng är att:*

- *En extern huvudman håller rektor ansvarig för skolans prestationer*
- *Rektor utövar ett starkt ledarskap genom en tydlig strategi*

Ur ett policyperspektiv pekar detta på att det finns fördelar med ett decentraliserat skolsystem där fristående skolor tillåts avvika från de offentliga."

Insamlingen och tillgången till information om skolors kvalitet har ökat (även om den kan bli mycket bättre). Skolinspektionen genomför regelbundet nationella enkäter bland elever, föräldrar och personal. Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att redovisa nyckeltal och omdömen om enskilda skolor på ett tillgängligt och jämförbart sätt för att elever och föräldrar ska kunna göra ett informerat val. Numera har även kommunerna lagkravet på sig att informera invånarna om alla skolor i kommunen, även fristående, på ett relevant och jämförbart sätt. Den insyn i skolors kvalitet som nu byggs ut hade vi sannolikt inte sett utan fristående förskolor och skolor.

Med dagens elevpengsmodell, där kommunernas kostnader ska motsvaras i ersättningen till fristående huvudmän, får kommunerna också ett ökat kostnadsmedvetande, vilket är en samhällsekonomisk vinst. Nya arbetssätt hos fristående aktörer kan inspirera kommunerna till högre effektivitet.

Konkurrensen har ökat effektiviteten något i skolan

Det svenska system innebär att det är kommunen som fastställer elevpengens storlek, det kan den enskilda friskolan inte påverka. Elevpengen är det verktyg som finns för att understödja eleven och föräldrarnas fria skolval. Kommunen bestämmer nivån på elevpengen, baserat på kommunens egna skolkostnader. När elever väljer en friskola så betalar kommunen ut ett belopp för varje elev till den skolan istället för att en skola budgeteras en klumpsumma. Elevpengen, som infördes i samband med friskolereformen på 1990-talet, följer eleven. I samband med den nya skollagen 2011 förtydligades reglerna. Kraven skärptes för att säkra att alla elever får de resurser de har rätt till. Lagen är tydlig - kommunerna ska fördela elevpengen på lika villkor oavsett om eleven går i en fristående skola eller i en kommunal.

Detta finns inga vetenskapliga rapporter som kan påvisa att privata utförare inom utbildningsområdet skulle försämra skolan eller riskera den ekonomiska balansen. Det finns därför ingen grund att åberopa tvingande hänsyn till ett allmänintresse. Det ska i detta sammanhang påpekas att medlemsstaten har bevisbördan för att undantaget kan åberopas.

Böhlmark och Lindahl (2015) forskningsrapport analyserar friskolereformens långsiktiga effekter på utbildningsresultat. Studien är den mest gedigna i Sverige inom skolområdet då den utvecklar och förbättrar de analyser som tidigare gjorts med hjälp av nya utfallsvariabler, längre tidsperiod samt en kontrollgrupp före reformen. Resultaten visar skolresultaten har förbättrats i kommuner med högre friskoleandel, i synnerhet för elever i kommunala skolor men även i friskolor. De positiva effekterna uppträder ungefär tio år efter reformens genomförande och beror inte på betygs- och testresultatsinflation. Effekterna på utbildningsresultat sker heller inte till priset av högre kostnader. För att sätta resultaten i ett internationellt sammanhang har de även kopplats till TIMSS-data. Analysen visar att testresultaten för svenska elever i årskurs 8 har försämrats minst i områden med en högre andel friskoleelever. Författarna drar slutsatsen att de därför 'inte finner några belägg för tron att en ökning av andelen friskoleelever skulle förklara Sveriges relativa försämring' i internationella prov.¹² Edmark m.fl. (2013) undersöker hur skolvalsreformerna från början av 1990-talet har påverkat elevers resultat på kort och lång sikt.³ Resultaten visar att ökade möjligheter för elever att välja skolor har haft små men positiva effekter på skolresultat i slutet av grundskolan. På längre sikt ser författarna dock inte några effekter på universitetsstudier, arbete, kriminell aktivitet eller hälsa. Utvecklingen av kostnader har inte undersökts, varför det inte går att dra några slutsatser om produktivitet.

De positiva effekterna uppträder ungefär tio år efter reformens genomförande och beror inte på betygs- och testresultatsinflation. Effekterna på utbildningsresultat sker heller inte till priset av högre kostnader. För att sätta resultaten i ett internationellt sammanhang har de även kopplats till TIMSS-data. Analysen visar att testresultaten för svenska elever i årskurs 8 har försämrats minst i områden med en högre andel friskoleelever. Författarna drar slutsatsen att de därför 'inte finner

¹ Författarna menar också att resultaten ger stöd åt tidigare internationella studier som jämför olika sorters friskolesystem, och tesen att ett skolvalssystem där skolorna inte tillåts välja elever efter begåvning ökar chansen att skolvalet höjer elevernas resultat. Om skolorna tillåts välja elever efter begåvning – som är fallet med skolvalsreformen i exempelvis Chile – är det troligare att skolorna konkurrerar genom att välja ut de bästa eleverna istället för att konkurrera genom att förbättra produktiviteten.

² OECD (2013a) visade på en klar försämring bland svenska elevers skolresultat. West och Woessmann (Economic Journal 2010) kommer till samma slutsats som Böhlmark och Lindahl i en internationell studie av Pisadata. OECD har gjort korrelationsanalyser som visar att det inte finns något statistiskt samband mellan andelen elever i fristående skolor och skolsystemets övergripande resultat, och inte heller mellan graden av konkurrens mellan skolor och skolsystemets övergripande resultat. Dessa korrelationsanalyser går således emot forskningen på området.

³ Metoden och frågeställningen skiljer sig från tidigare studier på området på så sätt att de samlade effekterna av valfrihetsreformen studeras. Elevernas möjlighet att välja mellan olika kommunala skolor inkluderas i måttet av valfrihet.

några belägg för tron att en ökning av andelen friskoleelever skulle förklara Sveriges relativa försämring i internationella prov.

Edmark m.fl. (2014) finner att elever från låginkomstfamiljer dragit något större nytta av skolvalsreformen än de från familjer med högre inkomst. Dock är skillnaderna mellan olika elevgrupper såväl som de övergripande effekterna av skolvalsreformen mycket små. Trots att denna studie inte relaterar utfallen i termer av likvärdighet till resursförbrukningen kan den vara relevant för helhetsbilden av konkurrensutsättningens effekter. Ett antal studier finner att familjebakgrundens betydelse för skolresultat inte har ökat eller spelat så stor roll under samma period som skolsegregationen har ökat, se exempelvis Böhlmark och Holmlund (2012).

Slutligen, hur ser det då ut när kvaliteten brister? Anmälningar till Skolinspektionen som medförde utdelad kritik eller vidareutredning var högre per elev i kommunala skolor än i fristående.

Privata aktörer avlastar kommunen investeringskostnader

Det fria skolvalet har också inneburit att privata aktörer gjort investeringar i skolbyggnader mm och därmed avlastat många tillväxtkommuner investeringskostnader. Ardalan Shekarabi skriver om utmaningar att attrahera privat kapital i sin rapport "Vinst och den offentliga tjänstemarknaden – en rättslig analys" för Arena Idé (2012). Han menar att det är viktigt att behålla det allmännas möjlighet att locka privat kapital till investeringar i den offentliga välfärdssektorn. Detta är en viktig aspekt, inte minst mot bakgrund av de stora investeringsbehov som Sveriges kommuner, enligt SKL "Ekonomisk rapport december 2014, om kommunernas och landstingens ekonomi" står inför de kommande åren fram till 2020. Det handlar om kraftiga volymökningar inom bl a förskola, grundskola, äldreomsorg och till detta kommer sedan ökat flykting- och asylmottagande.

Privata investerare kan bidra till att sänka investeringskostnaderna och till att minska projekttiden från start till färdigställande och därmed göra det möjligt för kommuner som växer att fokusera på andra behov som tillväxten leder till.

HUI⁴ har i en rapport som gjorts på uppdrag av Almega beräknat av hur stora investeringar som kan behöva göras i offentligägda lokaler i skol- och vårdsektorn under tioårsperioden fram till 2024. Både skolor och sjukhus är på många håll i stort behov av om- och nybyggnad. Dels för att beståndet är ålderstiget och dels för att samhällets och medborgarnas krav utvecklats när det gäller alltifrån arbetsmiljö, energieffektivitet och patientsäkerhet.

Oavsett om investeringarna sker i form av renovering, ombyggnad eller nybyggnad så kommer finansieringen att sätta press på landstingens och kommunernas redan ansträngda drift- och investeringsbudgetar. Även de privata aktörer som är verksamma som investerare inom skola och vård har stora investeringar framför sig, om de ska behålla eller öka sin betydelse inom vård och skelsektorn.

⁴ https://www.almega.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=aea91510-5def-4538-8a98-affe8ea4a84b&FileName=V%c3%a4lf%c3%a4rdsskulden_HUI_2014_A.pdf

En säker beräkning av framtida investeringsbehov är av naturliga skäl svår att åstadkomma. Dels varierar det vilken typ av investering som är mest rationell för enskilda objekt. I vissa fall är nybyggnad mest rationellt för att det blir billigast per kvadratmeter. I andra fall är nybyggnad rationell för att den framtida driften blir så pass mycket billigare. I ytterligare andra fall är det ombyggnad och renovering som är mest rationellt för att det blir billigare osv. Det är helt enkelt mycket svårt att fastställa någon genomsnittsutgift för investeringar på samhällsnivån.

De viktigaste resultaten i rapporten är:

- **Landstingen kommer** att fram till 2024 behöva investera någonstans mellan 91 - 128 miljarder kronor för att möta behoven som följer av befolkningsökningen och förslitningen av befintliga lokaler.
- **Kommunerna kommer** fram till 2024 behöva investera någonstans mellan 284 - 398 miljarder kronor för att möta behoven som följer av befolkningsökningen och förslitningen av befintliga lokaler.
- **Landstingens nuvarande** investeringsplaner är i ganska hög grad kompatibla med de investeringsbehov HUI beräknar.
- **Kommunernas nuvarande** investeringsplaner täcker på sin höjd de investeringsbehov som följer av befolkningsökningen men de täcker inte alls förslitningen av beståndet. Även vid en generös beräkning av utgifterna för ny och ombyggnad måste kommunerna sannolikt flerdubbla sina investeringar i skollokaler.
- **En stor osäkerhet råder** avseende privata investerares roll när det gäller både vård- och skollokaler. Enligt preliminära beräkningar äger privat kapital 10-tals procent av det totala beståndet vård- och skollokaler. Privata investerares nuvarande andel skulle kunna utökas vilket skulle innebära att de skulle kunna ta en ökad del av de investeringar som kommuner och landsting behöver göra. Samtidigt kan det motsatta inträffa. Privata investerare kan dra sig ur vilket kan spä på de kommunala- och landstingskommunala investeringsbehoven ytterligare. I extremfallet skulle investeringsbehoven för kommun och landsting kunna öka med tiotals procent utöver de beräkningar vi gjort.

Ökad potential för tjänsteexport

Privata aktörer inom förskola, grundskola och gymnasieskola kan också bidra till tillväxt genom tjänsteexport. Redan idag kan vi se exempel på hur det sker på dessa områden, till Irland, till Storbritannien, Saudiarabien, Indien m.fl. länder.

Goda exempel och nytänkande

En annan aspekt som är viktig i dagens globala värld är att kompetensförsörjningen fungerar. De kvalitetsproblem som svensk skola har idag, med en skrämmande stor andel elever som inte har behörighet till gymnasieskolan, kräver ett nytänkande. Både många offentliga och privata huvudmän måste prestera bättre framöver. Däremot kan många friskolor visa på ett framgångsrikt arbete när det gäller att skapa bästa möjliga förutsättningar för eleverna, trots att de från början varit mycket ointresserade av skolarbetet. Skolinspektionen har i sin granskning "Huvudmannens styrning av grundskolan – ett uppdrag med eleven i fokus" konstaterat bl.a. följande: "Skolinspektionen konstaterar att de fyra stora skolföretag som ingått i granskningen alla har ett utmärkt kvalitetsarbete och en styrkedja som är tydlig. Skolans kärnprocess, undervisning står i fokus och måluppfyllelse enligt de nationella målen för utbildningen har en framträdande plats i arbetet.

Skolinspektionen konstaterar också att de har stort fokus på resultatuppföljning och analys och kvalitetsarbetet är tydligt, transparent, metodiskt och följsamt mot de nationella målen. Kunskapsresultaten är generellt höga. Mål och resultat är i fokus i arbetet på ett tydligt sätt.” När det gäller de kommunala huvudmännen konstaterar Skolinspektionen att nyckeltal och resultatmått som används av dem - framförallt när det gäller kunskapsresultat - sammanställs i många fall utan att det görs tydliga analyser av samband, skillnader eller andra korrelationer mellan olika resultat. De analyser som görs stannar ofta på förvaltningsnivå. Därmed nyttjar inte huvudmännen detta material på bästa sätt i kvalitetsutvecklingsarbetet. Detta visar att det finns mycket att lära av hur friskolorna arbetare. Huvudmän för friskolor utför inte verksamhet på uppdrag av kommuner. De har ett självständigt huvudmannansvar och inom ramen för det ansvaret bidrar de till att utveckla undervisningen och den svenska skolan.

Fråga 2

Har ni särskilda synpunkter när det gäller entreprenadverksamhet inom skolområdet och upphandling av t.ex. Komvux och SFI-verksamhet till privata aktörer?

Företagandes betydelse för resultat och kostnadseffektiv Komvux och SFI

Vuxenutbildning inom ramen för Komvux och SFI kan sedan länge upphandlas av externa utbildningsaktörer. Totalt har andelen kursdeltagare i Komvux som utförs av en annan anordnare ökat från 20 procent år 2000 till ca 42 procent år 2013. Inom SFI utgör externa utförare 30 procent av den totala undervisningen, en siffra som varit oförändrad sedan 2009.

Invandring ökar behovet av kostnadseffektiva utbildningar

Invandringen till Sverige befinner sig på de högsta nivåerna sedan andra världskriget. Hälften av de nyanlända har högst förgymnasial utbildning. Totalt finns 270 000 kortutbildade utlandsfödda i landet, en grupp som väntas öka med mellan 30 000 till 50 000 personer per år.

Detta påverkar vuxenutbildningen med kraftigt ökade volymer av deltagare samtidigt som resurserna inte växer lika mycket. Antalet SFI-deltagare har exempelvis ökat från drygt 50 000 år 2003 till drygt 150 000 år 2013.

Att vuxenutbildningen har svårt att möta behoven är tydligt. Ett exempel är att antalet deltagare i grundvux har minskat, trots att andelen och antalet kortutbildade utlandsfödda ökar. Och samtidigt som grundvuxdeltagarna blir färre ökar kostnaderna för grundvux.

För att höja effektiviteten i utbildningarna är det angeläget att underlätta för företag att bedriva SFI och Komvux.

Ett exempel är Hermods, som tog över SFI från en mellanstor kommun. Resultaten var att andelen som slutförde sina studier ökade från 61 till 81 procent. Antalet elever ökade från 500 till 800.

Antalet studieformer ökade från en till tre. Samtidigt minskade kommunens kostnader från 11 till 5 miljoner, vilket frigjorde 6 miljoner att investera i annan välfärdsverksamhet. Denna vinst var också betydligt större för kommunen än för företaget.

Resultat, valfrihet och upphandling

Ansvariga politiker och tjänstemän har ett stort ansvar för att effekterna av en konkurrensutsättning ska bli så stora som möjligt. Hur kommun eller myndighet genomför en upphandling påverkar vilka aktörer som medverkar, hur resultaten sätts och i förlängningen vad som händer deltagarna efter genomförd utbildning.

Tyvärr saknas idag nationell statistik på vad som händer med Komvux-deltagare efter genomförd utbildning. Men vi har ändå en del central information. Utförare märker exempelvis att korta upphandlingsperioder och för starkt fokus på lägsta pris leder till sämre kvalitet.

I Nacka kommun finns ett valfrihetssystem där enskilda väljer både jobbcoachning och utbildning inom ramen för deras jobbpeng. Alla som vill får läsa på Komvux och utbildningarna utformas efter näringslivets behov. Utbildningarna tillhandahålls av externa leverantörer som granskas efter resultat. Resultaten publiceras också lättillgängligt på kommunens hemsida. Efter genomförd yrkesvux går hela 89 procent vidare till arbete eller andra studier. Kommunen har också en kontinuerlig dialog med utförarna⁵.

Internationellt finns valfrihetsmodeller i Australiens utbildningssystem. Ett exempel är en specialutbildning för kortutbildade i läs- och skrivförståelse samt matematik. De 38 olika aktörerna har 30 000 deltagare årligen och följs upp på resultat. Av deltagarna går 60 procent vidare till arbete och studier, vilket är betydligt högre än utfallet för motsvarande grupp i Sverige.⁶

Nyckeln i dessa goda exempel är att de mäter utfall efter utbildningen, inte bara progression. Dessutom har de en konkurrens mellan utförare som underlättar metodutveckling. Modellen blir också stabil över tid när företag med god kvalitetsuppfyllelse kan fortsätta leverera. Ett sätt att utveckla marknaden ytterligare vore därför att införa en komvuxpeng i hela landet, som skulle möjliggöra valfrihet för den enskilde och större möjligheter att följa upp resultat i systemet.

Fråga 3

Hur ser ni på en reglering som innebär en begränsning av möjligheten att bedriva verksamhet som enskild huvudman eller att bedriva annan privat verksamhet enligt skollagen med vinstsyfte?

⁵ Nacka kommun 2015.

⁶ Se Almega, "11 reformer som fungerar – handbok för en kostnadseffektiv integration", 2015.

Krav på långsiktigt hållbar ekonomi

Det finns redan idag en begränsning av möjligheten att bedriva verksamhet som enskild huvudman i och med att det krävs tillstånd från Skolinspektionen för att starta en skola. En förutsättning för att få tillståndet är att verksamhetsutövaren kan visa att alla de krav som ställs uppfylls. Ett viktigt kriterium i detta sammanhang är att företaget kan visa på att det finns en långsiktigt hållbar ekonomi. Etableringströskeln är således hög. Att bedriva skolverksamhet är inte ett kvick fix utan ett långsiktigt åtagande. Skolinspektionen kräver redan idag, för att godkänna en tillståndsansökan, att huvudmannen kan visa på att det finns en långsiktigt hållbar ekonomisk kalkyl.

Tabell 2. Lista över etableringshinder i skolan i olika faser

Vid uppstart av verksamheten	Under drift av verksamheten	Vid avveckling av verksamheten
Etableringsprocessen - Plan för verksamheten med identifierad personal och lokaler - Finansiell plan med elevprognos - Etableringskontroll - Förstagångstillsyn	Lagar - Skollagen - Arbetsmiljölagen - Diskrimineringslagen - Förvaltningslagen - Offentlighets- och sekretesslagen - Barnkonventionen	Icke återvinningsbara kostnader och investeringar, till exempel i form av lokalanpassningar
Kapital till investeringar och uppstartskostnader	Förordningar - Skolförordningen - Gymnasieförordningen - Förordning om behörighet och legitimation	Krav på att skolan ska kunna visa att de kan klara sig i tre år
Icke återvinningsbara kostnader och investeringar om etableringsprocessen avbryts eller sökanden inte blir godkänd	Föreskrifter - SKOLFS 2013:19 om hantering och genomförande av nationella prov - SKOLFS 1997:1 Förordning om ersättning för elever i specialskolan	Aktiebolagslagen
	Allmänna råd - Allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning - Utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen	
	Betydande etableringströsklar - För omfattande lokalkrav - Detaljkrav i undervisningen - Innehåll i övriga tjänster (till exempel regler kring skolbibliotek) - Restriktivitet i tilläggsbelopp - Driftstillskott till egenregi - Ersättning för övriga kostnader	

Begränsade intäktsmöjligheter

När Skolinspektionen granskar friskolor handlar det mycket om att titta på de ekonomiska förhållandena. Den svenska lagstiftningen när det gäller friskolor är unik i och med att den inte tillåter avgiftsfinansiering. Den intäktskälla som en friskola har är således den av kommunen fastställda elevpengen. Det gör att friskolorna är beroende av att kommunerna beräknar elevpengen på ett korrekt sätt och lever upp till lagkravet på lika behandling oavsett om eleven väljer en kommunal eller fristående skola. De fristående skolorna har ingen möjlighet att påverka pengens storlek eller när beslutet fattas. Däremot kan de driva rättsprocesser när de anser att kommunens

beslut om elevpeng är felaktigt. Vid en genomgång av de antal överklaganden som skett av fristående verksamheter ang. kommuners beslut om peng från det att de nu gällande bestämmelserna trädde ikraft vid budgetåret 2010 och fram till sista mars 2014 visar statistiken följande. 1 847 överklaganden har gjorts vilka resulterat i domar under perioden. Överklagandena avser både grundbelopp och tilläggsbelopp. Av dessa har 406 domar gett de fristående verksamheterna rätt, vilket motsvarar ca vart femte kommunalt pengbeslut. Det kan alltså på goda grunder ifrågasättas hur kommunerna beräknar peng till de fristående verksamheterna. Även i de domar där domstolen dömt till kommunens fördel, kan konstateras att de fristående verksamheterna ändå inte kunnat avgöra om peng beräknats på lika villkor och därför överklagat.

Förutsättningarna för de fristående huvudmännen är således väldigt speciella och skiljer sig från andra välfärdsbranscher. Det faktum att det är kommunen som bestämmer storleken på elevpengen innebär att förutsättningarna för en fristående huvudman kan ändras med mycket kort varsel. Det kan röra sig om veckor och till och med om dagar när en kommun har beslutat om förändringar av elevpengen. Innebär det då en sänkning så ger det en omedelbar negativ påverkan på intäkterna och därmed på ekonomin. Friskolor har inte heller, till skillnad från kommunala verksamheter, möjlighet att gå med underskott.

Vinst är ett resultat av kvalitet, inte målet i sig

Friskolor arbetar för att erbjuda en så hög kvalitet som möjligt, samtidigt som de använder resurserna på ett effektivt sätt för att tillgodose elever och lärares behov. Målet är att skolan bidrar till att höja varje elevs kunskapsnivå så att hen får en bra grund för vuxenlivet. Generellt sett bedriver de fristående huvudmännen sin verksamhet mer kostnadseffektivt än de kommunala motsvarigheterna men det måste finnas möjlighet att bygga upp ekonomiska buffertar som kan hantera svårare ekonomiska tider och som också kan användas för investeringar. Vinst är därför ett resultat av kvalitet och att skolan varit framgångsrik i att attrahera elever, inte startpunkten för den som startar skola.

Aktiebolagsformen är en bolagsform som är accepterad och välkänd. Det finns inom ett regelverk som ställer krav på revision, beteende och transparens. Intresset för externa finansiärer hänger intimt samman med verksamhetens utformning. Det är säkrare för en extern finansiär att låna pengar till, eller investera i, ett aktiebolag.

En begränsning av möjligheten till vinst skulle därmed påverka möjligheterna till kapitaltillskott och därmed tydligt begränsa såväl tillgången till kapital som antalet potentiella nya huvudmän och även expansionsmöjligheterna för befintliga friskolor. Något som i sin tur skulle påverka det som är syftet med friskolereformen, att skapa förutsättningar för en mångfald av huvudmän som i sin tur kan skapa goda förutsättningar för den enskildes skolval.

Radikalt förändrade förutsättningar för existerande verksamheter

Idag drivs 7 av 10 friskolor som AB. En förändring av lagstiftningen på detta område i enlighet med det som indikeras i frågan skulle innebära att förutsättningarna radikalt förändras för en stor del av landets fristående förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Det skulle påverka värdet på dessa företag och förmodligen också deras möjlighet att få kapitaltillförsel och deras möjligheter att växa.

Hur detta ska hanteras, eventuella krav på ersättning p.g.a. att företagets värde förändras är viktiga frågor att beakta. Om tanken är att denna förändring bara skulle omfatta nya verksamheter, så påverkar det förmodligen intresset för att starta fristående för-, grund- och gymnasieskolor. Något som i sin tur innebär att det finns en uppenbar risk för att det fria skolvalet urholkas.

EU-rätten och vinstbegräsning

Bestämmelserna i EUF-fördraget (FEUF) om de grundläggande friheterna utgör grunden för det unionsrättsliga regelverket för offentlig upphandling. Tilldelning av kontrakt utanför upphandlingsdirektiven omfattas av FEUF's bestämmelser, om det finns en bestämt gränsöverskridande intresse⁷. Sådana kontrakt omfattas även av fördragets möjligheter till undantag. Ett kontrakt har ett bestämt gränsöverskridande intresse när det är intressant för företag i andra medlemsstater att få vara leverantör. Indikationer på att ett kontrakt har en bestämt gränsöverskridande intresse är, som EU-domstolen slagit fast, att det är betydande värden av det aktuella kontraktet i kombination med den plats som tjänsten ska utföras på eller kontraktets tekniska aspekter. Vidare kan man vid bedömningen beakta om det finns utländska leverantörer på marknaden eller om det finns klagomål som ingivits av aktörer i andra medlemsstater.⁸ Generaladvokaten Kokott anförde i sitt förslag till avgörande i målet *Pressetext Nachrichtenagentur*⁹ att vid bedömningen av om ett kontrakt var av ett bestämt gränsöverskridande intresse, skulle bl.a. beaktas om flera av de potentiella leverantörerna var internationellt verksamma och om det förekommit att nya företag etablerat sig på den aktuella marknaden. Begreppet bestämt gränsöverskridande intresse är även tillämpligt vid tilldelning av kontrakt under tröskelvärdena. I det förenade målen *SECAP* och *Santorso*¹⁰ var det fråga om en upphandling av bygg- och anläggningsarbeten. EU-domstolen påpekade att primärrättens bestämmelser och allmänna rättsprinciper redan tidigare fastställts tillämpliga på kontrakt som understiger det gällande tröskelvärdena under förutsättning att de har ett bestämt gränsöverskridande intresse.

Av EU-domstolens rättspraxis¹¹ framgår att "I detta avseende skall för det första påminnas om att huvudsyftet med de gemenskapsrättsliga bestämmelserna angående offentlig upphandling, är fri rörlighet för tjänster och att området öppnas upp för icke snedvriden konkurrens i alla medlemsstater. Detta förutsätter att varje upphandlande myndighet är skyldig att tillämpa de relevanta gemenskapsrättsliga bestämmelserna när förutsättningarna för detta är uppfyllda." Vidare skriver domstolen: "Bestämmelserna i direktiven skall skydda anbudsgivarna mot den upphandlande myndighetens godtycke, och syftet med dem är att förstärka de redan förekommande medlen för att säkerställa att de gemenskapsrättsliga bestämmelserna om offentlig upphandling verkligen tillämpas, särskilt på det stadium där överträdelserna ännu kan rättas till."¹²

⁷ C-324/98 p.60, C-231/03 p. 20, C-264/03 m.fl.

⁸ C-278/14, C-113/13, C-507/03, C-507/03, C-91/08 p. 34, C-160/08 p. 54.

⁹ C-454/06-.

¹⁰ C-147/06, C-1448/06.

¹¹ C-26/03 p. 44, C-340/04.

¹² C-212/02 p. 20, C-21/03, C-34/03 p. 43, 45.

EU-domstolen har i bl.a. Stanleybet Malta¹³ skrivit att ”enligt fast rättspraxis ska alla åtgärder som förbjuder, försvårar eller gör det mindre attraktivt att utöva de friheter som garanteras i artiklarna 49 FEUF och 56 FEUF anses som inskränkningar i etableringsfriheten och/eller friheten att tillhandahålla tjänster”. I målet Conste¹⁴ erinrade domstolen att bedömningskriterierna, liksom alla nationella åtgärder, ska följa icke-diskrimineringsprincipen, så som den följer av föredragets bestämmelser om frihet att tillhandahålla tjänster. Av p. 25 i domen framgår att nationella åtgärder som kan utgöra hinder för eller göra det mindre attraktivt att utöva de grundläggande friheterna som garanteras i fördraget, ska uppfylla fyra villkor för att vara förenliga med FEUF. De ska

- tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt,
- vara motiverade av tvingande hänsyn till ett allmänintresse,
- vara ägnade att säkerställa de mål som eftersträvas, och
- inte gå längre än vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

Det ska noteras att det spelar ingen roll om kontraktet omfattas av upphandlingsdirektiven, är en s.k. B-tjänst eller tjänstkoncession. Principerna ska tillämpas oavsett form. Undantagen ska tolkas restriktivt och det är den som åberopar en undantagsbestämmelse som har bevisbördan för att det föreligger sådana omständigheter som gör att undantagen är tillämpliga¹⁵.

Principerna om likabehandling och om förbud mot diskriminering på grund av nationalitet, i enlighet med artikel 49 och 56 FEUF, har direkt effekt i medlemsstaternas interna rättsordning. Av principerna följer skyldigheten att lämna insyn och principen om öppenhet. Detta innebär att alla kontrakt måste offentliggöras och i förväg ange de krav som ställs, tilldelningskriterier och dess vikt.¹⁶ Alla kriterier som ska ligga till grund för myndighetens prövning av anbudet ska anges i antingen meddelandet om upphandling eller i kontraktshandlingarna. En allmän hänvisning till t.ex. lagstiftning är inte tillräckligt för att uppfylla detta krav på offentlighet¹⁷. Domstolen har också påpekat att likabehandlingsprincipen inte bara förbjuder öppen diskriminering på grund av nationalitet utan även all dold diskriminering som, genom tillämpning av andra särskiljningskriterier, i praktiken leder till samma resultat¹⁸.

Av EU-domstolens fasta praxis framgår att det inte är möjligt att negativt särbehandla leverantörer från det egna landet. Fördraget förbjuder all diskriminering på grund av nationalitet inom fördragets tillämpningsområde. Fördraget förhindrar också nationella regler som föreskriver att t.ex. en viss andel av en upphandling ska förbehållas vissa företag som är etablerade i vissa regioner inom landet¹⁹.

13 C-463/13.

14 C-234/03.

15 C-199/85 p. 14.

16 C-31/87 p. 21, C-87/94 p. 88.

17 C-31/87 p. 35 (BEENTJES), C-225/98 p. 73 (KOM ./FR)-

18 C-225/98 p. 80 (KOM ./FR) OCH C-3/88 p. 8 (KOM ./IT).

19 C-263/85, C-21/88, C-351/88.

”Syftet med kravet på öppenhet är vidare att garantera att det inte förekommer någon risk för favorisering eller godtycklighet från den upphandlande myndighetens sida”²⁰. Av EU-domstolens fasta praxis²¹ framgår att det ankommer på varje medlemsstat att i sin rättsordning ange de processuella regler som syftar till att säkerställa skyddet av de rättigheter för aktörerna som följer av unionsrättens direkta effekt, under förutsättning dock att de varken är mindre förmånliga än dem som avser liknande interna situationer (likvärdighetsprincipen) och att de inte medför att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva sina rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen). För att en nationell bestämmelse ska vara förenlig med principen om likabehandling och uppfylla de krav på öppenhet som följer av denna princip, måste de dessutom grundas på objektiva kriterier som inte är diskriminerande och som är kända på förhand, så att myndigheternas utrymme för skönsmässig bedömning begränsas och inte kan användas på ett godtyckligt sätt²²

Det är inte heller tillåtet att ställa krav som i praktiken är omöjliga att utvärdera, kontrollera och mäta. Sådana krav strider mot principerna om likabehandling av leverantörer, proportionalitet och transparens, vilket EU-domstolens bl.a. anfört i EVN Wienstrom²³. I målet Kommissionen mot Spanien²⁴ erinrar domstolen om att likabehandlings-principen eller icke-diskrimineringsprincipen innebär att lika situationer inte får behandlas olika och olika situationer inte får behandlas lika, såvida det inte finns sakliga skäl för en sådan behandling.”

Utbildningssektor är inte undantagen från tillämpningen av EU:s regelverk – särskilt inte sedan upphandlingsdirektiven tydligt anger vad som gäller för sociala tjänster och hur de ska hanteras. Det nya upphandlingsdirektivet 2014/24/EU av den 26 februari 2014 ger medlemsstaterna ett utrymme för skönsmässig bedömning på det aktuella området upp till ett tröskelvärde om 750 000 euro och dessutom vissa särregler för tjänster som tillhandahålls av icke-vinstdrivande organisationer.

Utredningens uppdrag

Utredaren ska bl.a.

- utreda om det är lämpligt, och rättsligt möjligt, att införa krav på att privata utförare av välfärdstjänster i sin bolagsordning eller motsvarande styrande dokument ska införa en syftesparagraf med innebörden att syftet med verksamheten är att bedriva och utveckla verksamheten med god kvalitet och att eventuella överskott som huvudregel ska återinvesteras,
- föreslå hur SVB-bolag, eller andra bolagsformer, kan användas för att säkerställa att offentliga medel kommer verksamheten och brukarna till godo,

20 C-42/13.

21 C-463/13.

22 C-470/11, C-463/13.

23 C-448/01.

24 C-304/01 p. 31.

- bedöma om det för tillståndspliktig verksamhet bör införas krav på hur offentliga medel får användas, och i så fall överväga om det bör införas tillståndsplikt för sådana verksamheter för vilka det i dag inte krävs tillstånd
- utreda om det är lämpligt, och rättsligt möjligt, att ställa krav på bemanning i form av personaltäthet eller personalkostnader i samband med tillståndsprövning,
- överväga om det är lämpligt, och rättsligt möjligt, att på annat sätt ställa krav på användandet av offentliga medel så att det inte blir möjligt att dra ned på personaltäthet eller personalkostnader för att göra vinst,
- bedöma vilka andra metoder som kan användas för att uppnå målet att överskott som huvudregel ska återinvesteras i just den verksamhet som de offentliga medlen är avsedda för, med beaktande av att reglerna inte ska kunna kringgås för att tillgodose ekonomiska intressen,
- ta ställning till vilka krav som bör ställas på privata aktörer, och om kraven bör vara lika för alla eller om det finns behov av att ställa olika krav beroende på drifts- och verksamhetsform och verksamhetsområde; krav som dock samtliga ska ha som utgångspunkt att offentliga medel ska gå till just den verksamhet de är avsedda för och att eventuella överskott som huvudregel återinvesteras i den verksamhet där de har uppstått.

För att kunna göra en bedömning om det överhuvudtaget är möjligt att ställa krav på att s.k. välfärdsföretag måste återinvestera alla eventuella vinster eller att man ska kunna ställa krav på att bolagen ska vara s.k. SVB-bolag, måste man utreda hur EU-rätten är tillämplig på uppdraget. Som ovan angivits måste FEUF och upphandlingsdirektiven tillämpas när det är fråga om ett avtal med ekonomiska villkor mellan en upphandlande myndighet och en eller flera leverantörer som anskaffande av en vara, tjänst eller byggentreprenad. I det nya upphandlingsdirektivet 2014/24/EU, som ska vara implementerade i april 2016, ges ett större utrymme för medlemsstaterna att forma alternativa upphandlingssystem som kan anpassas till nationella strukturer.

Av recit 114 framgår följande:

Vissa kategorier av tjänster har på grund av sin natur fortfarande en begränsad gränsöverskridande dimension, nämligen de tjänster som kallas personliga tjänster, t.ex. vissa sociala tjänster, hälso- och sjukvårdstjänster samt utbildningstjänster. Dessa tjänster tillhandahålls i ett särskilt sammanhang som varierar betydligt mellan medlemsstaterna på grund av olika kulturella traditioner. Särskilda bestämmelser bör därför införas för offentliga upphandlingskontrakt för dessa tjänster med ett högre tröskelvärde än det som tillämpas på andra tjänster.

Personliga tjänster till värden under detta tröskelvärde brukar inte vara av intresse för leverantörer från andra medlemsstater, annat än om det finns konkreta indikationer på motsatsen, till exempel unionsfinansiering av gränsöverskridande projekt.

Kontrakt för personliga tjänster över detta tröskelvärde bör vara öppna på unionsnivå. Med hänsyn till betydelsen av det kulturella sammanhanget och dessa tjänsters känslighet, bör medlemsstaterna

ges stor frihet att organisera valet av tjänsteleverantörer på det sätt som de finner lämpligast. Detta krav har beaktats i bestämmelserna i detta direktiv och det föreskrivs endast att vissa grundprinciper om öppenhet och likabehandling ska iakttas och att upphandlande myndigheter ska kunna tillämpa särskilda kvalitetskriterier vid valet av tjänsteleverantörer, exempelvis kriterierna i den frivilliga europeiska kvalitetsramen för sociala tjänster som offentliggjorts av kommittén för socialt skydd. Vid fastställande av de förfaranden som ska användas för tilldelning av kontrakt för personliga tjänster bör medlemsstaterna beakta artikel 14 i EUF-fördraget och protokoll nr 26. Medlemsstaterna bör i detta sammanhang också sträva efter att fullfölja målen om att förenkla och lätta den administrativa bördan för upphandlande myndigheter och ekonomiska aktörer. Det bör klargöras att man härvid också kan behöva åberopa regler som är tillämpliga på tjänstekontrakt som inte omfattas av de särskilda bestämmelserna.

Medlemsstater och myndigheter har frihet att tillhandahålla dessa tjänster själva eller att organisera sociala tjänster på ett sätt som inte medför ingående av offentliga kontrakt, exempelvis genom att enbart finansiera sådana tjänster eller genom att bevilja licenser eller tillstånd till alla ekonomiska aktörer som uppfyller de villkor som den upphandlande myndigheten uppställt i förväg, utan några gränser eller kvoter, förutsatt att ett sådant system tryggar en tillräcklig annonsering och överensstämmer med **principerna om öppenhet och icke-diskriminering**.

Skrivningarna i denna recit innebär att medlemsstaterna har en frihet att skapa t.ex. pengsystem eller LOV-system så länge dessa följer principen om öppenhet och icke-diskriminering. Av mänskliga rättighetsstadgan som finns implementerad i fördraget framgår också att leverantörer ska ha tillgång till rättsmedel (access to court).

Som ovan framgått gäller artikel 49 och 56 FEUF, även för anskaffningar under tröskelvärden och för sociala tjänster (art. 74-76), om det föreligger ett bestämt gränsöverskridande intresse och att det inte föreligger ett undantag på grund av tvingande hänsyn till ett allmänintresse.

Finns det något bestämt gränsöverskridande intresse utbildningssektor i Sverige?

Svaret är, med beaktande av ovan, ja. Det finns flera utländska företag i Sverige bl.a Klax förskola, Internationella Engelska Skolan i Sverige AB, Praktiska Sverige AB, PPS Power Planning System AB och Kids 2 Home.

Föreligger något undantag med hänsyn till ett allmänt intresse som kan åberopas för att begränsa friheterna enligt artikel 49 och 56?

I Spezzino-målet framhåller EU-domstolen att målet att säkerställa skyddet för folkhälsan och människors liv och hälsa ges högsta prioritet bland de värden och intressen som skyddas genom fördraget och att det ankommer på medlemsstaterna, vilka har ett utrymme för skönsmässig bedömning, att fastställa på vilken nivå de vill säkerställa skyddet för folkhälsan och på vilket sätt

denna nivå ska uppnås²⁵ I övrigt är det inte bara risken för att den ekonomiska balansen i systemet för social trygghet allvarligt rubbas som i sig kan utgöra ett tvingande skäl av allmänintresse som kan motivera ett hinder för utövandet av friheten att tillhandahålla tjänster, utan även målsättningen att upprätthålla en väl avvägd läkar- och sjukhusvård som är tillgänglig för alla kan omfattas av undantagen avseende hänsyn till folkhälsan.²⁶ Sålunda eftersträvas åtgärder som för det första svarar mot målet att inom den berörda statens territorium säkerställa att det finns en ständig och tillräckligt stor tillgång till ett väl avvägt utbud av läkarvård av god kvalitet i den mån målsättningen bidrar till att säkerställa en hög nivå vad avser hälsoskyddet, och som för det andra bidrar till att säkerställa en kontroll över kostnaderna och i möjligaste mån undvika allt slöseri med ekonomiska, tekniska och mänskliga resurser²⁷.

I t.ex. den refererade forskningsrapporten ovan, av Böhlmark och Lindahl (2015), som analyserade friskolereformens långsiktiga effekter på utbildningsresultat visar att skolresultaten har förbättrats i kommuner med högre friskoleandel, i synnerhet för elever i kommunala skolor men även i friskolor. Det finns således inga vetenskapliga rapporter som kan påvisa att privata utförare inom utbildningsområdet skulle försämra skolan eller riskera den ekonomiska balansen. Det finns därför ingen grund att åberopa tvingande hänsyn till ett allmänintresse. Det ska i detta sammanhang påpekas att medlemsstaten har bevisbördan för att undantaget kan åberopas.

Spezzino C-113/13

Utredningen ska vidare tolka det sk. Spezzinomålet C-113/13 och vilket utrymme denna dom ger den svenska lagstiftaren.

Spezzino-målet: "Med grund i nationell rätt tillämpade ASL ett ramavtal vid ingåendet av avtal utan föregående konkurrensutsättning om akut och mycket akut sjuktransport med frivilligorganisationer knutna till ANPAS och Croce Rossa Italiana. Två ekonomiska aktörer väckte talan mot beslutet och hävdade att avtalet var oförenligt med unionsrätten och särskilt etableringsfriheten, friheten att tillhandahålla tjänster samt principerna om likabehandling och icke-diskriminering i den del den nationella lagstiftningen föreskriver att sjuktransport i första hand ska anförtros åt frivilligorganisationer och andra behöriga offentliga institutioner och organ. Bolagen menade att regleringen utgjorde en diskriminering av organ som inte bedriver frivilligarbete, men som är verksamma inom samma sektor.

Den ansvariga regionen införde under tiden en modell för redovisning av räkenskaper för de organisationer som inkluderades av ramavtalet. I modellen angavs att ersättning enligt ramavtalet endast skulle utges för att täcka direkta kostnader för transporttjänsterna och indirekta allmänna

²⁵ Se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Tyskland, C-141/07, EU:C:2008:492, punkterna 46 och 51 och där angiven rättspraxis, och Blanco Pérez och Chao Gómez, EU:C:2010:300, punkterna 43, 44, 68 och 90 och där angiven rättspraxis).

²⁶ Se, för ett liknande resonemang, dom Stamatelaki, C-444/05, EU:C:2007:231, punkterna 30 och 31 samt där angiven rättspraxis).

²⁷ Se, för ett liknande resonemang, dom kommissionen/Tyskland, EU: (C:2008:492, punkt 61).

kostnader som stod i proportion till differensen mellan frivilligorganisationens totala omsättning och omsättningen för leveransen av tjänsterna. Under domstolsförfarande uppkom således frågorna om unionsrätten utgör hinder för en nationell bestämmelse som innebär att kontrakt i första hand ska tilldelas frivilligorganisationer eller andra offentliga institutioner, och om direktiv 2004/18 och de allmänna principerna lika behandling, fri konkurrens, icke-diskriminering, insyn och proportionalitet utgör hinder för en direkttilldelning av avtal där det föreskrivs att ersättning ska utgå för fasta och löpande kostnader.

Domstolen inledde med att klassificera det aktuella avtalet som ett offentligt kontrakt och konstaterade att ramavtalet utgjorde ett ramavtal i direktiv 2004/18 mening. Domstolen fortsatte med att konstatera att det faktum att ersättning endast utgick för löpande och fasta kostnader inte innebar att avtalet föll utanför direktivets tillämpningsområde. Däremot konstaterade domstolen att det var fråga om ett blandat kontrakt, där transporttjänsterna klassificerades som A-tjänst och sjukvårdstjänsterna klassificerades som B-tjänst. Om värdet för B-tjänsterna överstiger värdet för A-tjänsterna, så ska ett kontrakt tilldelas efter de regler som gäller för upphandling av B-tjänster. Om värdet för A-tjänsterna överstiger värdet för B-tjänsterna och avtalets samlade värde överstiger relevant tröskelvärde, så påpekade domstolen att direktivet utgör ett hinder att tilldela ett kontrakt utan att följa direktivets förfaranderegler. För det fall då antingen direktivets tröskelvärde inte har uppnåtts, eller värdet för B-tjänsterna överstiger värdet för A-tjänsterna, så ska de allmänna rättsprinciperna beaktas om det finns ett gränsöverskridande intresse. Domstolen menade vidare att det står klart att det avtalssystem som regionen inrättat strider mot de mål som ligger bakom de allmänna rättsprinciperna inom offentlig upphandling. Domstolen konstaterade dock att den aktuella italienska lagstiftningen motiverades av principerna om universalitet, solidaritet, ekonomisk effektivitet och adekvans. Emedan det inte är tillåtet att införa obefogade inskränkningar av de grundläggande friheterna är ett av fördragets viktigaste mål är att skydda människors liv och hälsa. Medlemsstaterna har ett utrymme för skönsässig bedömning rörande vilket sätt målet ska uppnås på. Domstolen påpekade att det inte endast är den ekonomiska balansen i det sociala skyddssystemet som kan utgöra ett tvingande skäl av allmänintresse, utan också ett intresse av att upprätthålla en väl avvägd läkar- och sjukhusvård som är tillgänglig för alla kan omfattas av undantagen avseende hänsyn till folkhälsan. För att begränsningen ska vara godtagbar krävs det dock att ett visst förfarandesystem faktiskt leder till att de aktuella målen uppfylls. I fråga om frivilligorganisationer krävs det att när de anlitas, de inte eftersträvar andra ändamål än de som är avsikten med systemet. Det inskränker inte möjligheten för organisationerna att anlita arbetstagare, men de anställda kan endast anlitas i den mån det krävs för att frivilligorganisationerna kan fungera korrekt. Inte ens ett indirekt vinstsyfte, under sken av volontärarbete, kan godtas. Volontärer kan sålunda endast få ersättning för kostnader som faktiskt uppkommit i den tillhandahållna verksamheten. Domstolen konstaterade således att det inte finns unionsrättsliga hinder för att inrätta ett system som ger företräde för frivilligorganisationer i offentliga upphandlingar, under förutsättning att organisationerna i sin verksamhet faktiskt bidrar till att uppfylla de mål avseende solidaritet och budgetmässig effektivitet som är syftet med det särskilda systemet.”²⁸

²⁸ URT <http://www.urt.cc/?q=node/106>.

Följande rättsfakta är viktiga att beakta i tolkningen av domen.

1. Italien har i sin grundlag reglerat principen om medborgarnas frivilligarbete. I konstitutionen föreskrivs således att medborgarna, individuellt eller i sammanslutningar deltar i verksamhet av allmänintresse med stöd från myndigheten på grundval av subsidiaritetsprincipen. Denna bestämmelse finns därefter implementerad i italiensk nationell lagstiftning för att förverkliga målen för hälso- och sjukvårdssystemet. Frivilligorganisationernas verksamhet bedrivs primärt med oavlönat frivilligarbete. En frivilligorganisation får endast använda sig av anställda eller egenföretagare om det är nödvändigt för att organisationen ska fungera korrekt med hänsyn till verksamhetens kvalificering eller specialisering.

Den svenska grundlagen saknar motsvarande bestämmelse och det ligger utanför utredningens mandat att föreslå grundlagsändringar. Det finns inte heller i skollagen någon bestämmelse som reglerar medborgarnas frivilligarbete.

1. Frivilligorganisationer får inte ha intäkter från annat håll än medlemsavgifter, bidrag från privatpersoner eller institutioner, gåvor eller legat, ersättning på grundval av intäkter från handels- och produktionsverksamhet av ringa omfattning. De får endast använda sig av anställd personal när detta är nödvändigt för att kunna fullfölja uppdraget.

Icke-vinstdrivande företag inom utbildningsområdet (som inte är samma sak som frivilligorganisation) kan inte endast leva på frivilligarbete samt intäkter för direkta och indirekta kostnader utan behöver också gå med vinst för att kunna utveckla verksamheten. Ersättningskravet i domen är endast möjlig att efterleva för ett fåtal organisationer som kan, även enligt svenska förhållanden, betraktas som frivilligorganisationer med i huvudsak volontärer som arbetskraft.

Slutsatsen av Spezzino-målet är att man kan direkttilldela ett kontrakt till en frivilligorganisation under förutsättning

- att det i svensk grundlag och lag finns reglerat principen om medborgarnas frivilligarbete,
- att frivilligorganisationen använder oavlönad personal och endast har anställd personal om det är nödvändigt för att klara av uppdraget,
- att frivilligorganisationen endast får ersättning för direkta och indirekta kostnader (och ingen vinst överhuvudtaget), samt
- att kontraktet inte uppgår till högre belopp än 750 000 euro.

De nya direktiven

Light regime

Om det är fråga om kontrakt inom området *sociala tjänster och andra särskilda tjänster*²⁹ har medlemsstaterna möjlighet att implementera artikel 74-76 för kontrakt som överstiger 750 000

²⁹ BILAGA XIV, CPV-koderna från 80000000-4 Undervisning och utbildning till 80660000-8.

euro. Förfarandet kräver annonsering samt efterannonsering. Vidare gäller att det regler för tilldelning av kontrakt som omfattas följer principerna om **öppenhet och likabehandling av ekonomiska aktörer**. Medlemsstaterna kan själva fastställa vilka förfaranderegler som är tillämpliga så länge dessa regler gör det möjligt för de upphandlande myndigheterna att ta hänsyn till de särskilda egenskaperna för tjänsterna i fråga. Vidare ska medlemsstaterna se till att de upphandlande myndigheterna får beakta behovet av att garantera tjänsternas kvalitet, kontinuitet, åtkomlighet, överkomlighet, tillgänglighet och omfattning, olika användarkategoriernas specifika behov, inklusive missgynnade och utsatta grupperns behov, deltagande och egenansvar för användarna samt innovation.

Medlemsstaterna får också föreskriva att valet av tjänsteleverantör ska göras på grundval av det anbud som har det bästa förhållandet mellan pris och kvalitet med hänsyn till kvalitets- och hållbarhetskriterier för sociala tjänster.

Det finns vidare möjlighet att implementera artikel 77 om *Reserverade kontrakt för vissa tjänster*. Bestämmelsen anger att medlemsstaterna får föreskriva att de upphandlande myndigheterna får reservera rätten för en organisation att delta i offentlig upphandling exklusivt för de hälso- och sjukvårdstjänster, sociala tjänster och kulturella tjänster som avses i artikel 74, som omfattas av vissa CPV-koderna.

En organisation ska uppfylla samtliga följande villkor:

- a) Dess syfte ska vara att fullgöra ett offentligt uppdrag som är kopplat till tillhandahållande av sådana tjänster som avses i punkt 1.
- b) Vinsterna ska återinvesteras för att uppnå organisationens syfte. Vid eventuell vinstutdelning eller omfördelning bör detta ske på grundval av deltagande.
- c) Lednings- och ägarstrukturen i den organisation som fullgör kontraktet ska grundas på personalens ägande eller deltagande, eller ska kräva aktivt deltagande av personal, användare eller berörda parter.
- d) Organisationen får inte ha tilldelats något kontrakt för den berörda tjänsten av den berörda upphandlande myndigheten enligt denna artikel under de senaste tre åren.
- e) Maximal löptid för kontraktet får inte överstiga tre år.³⁰

En slutsats av en ev. implementering av artikel 77 är att det knappast kan sägas underlätta för icke-vinstdrivande företag inom utbildningssektorn, eftersom den omöjliggör kontinuitet. Kraven som artikeln anger är att en organisation som ska kunna tilldelas ett kontrakt med hänvisning till artikel 77 måste ha till syfte att tillhandahålla offentliga tjänster, vara någon form av personal- eller brukarkooperativ, inte haft något kontrakt med en offentlig aktör under de senaste tre åren och maximalt få ett kontrakt om tre år. Det bör också noteras att Genomförandeutredningen (SOU

³⁰ Egen markering av texten.

2014:51) inte föreslagit att direktivsbestämmelsen ska införas i svenska lag eftersom en sådan reglering får antas ha ett begränsat praktiskt intresse.

Med implementeringen av de nya direktiven kommer Spezzino-domen delvis blir obsolet, eftersom direktivet anger vad som gäller för köp av sociala tjänster m.m. (även utbildningstjänster) om kontraktet uppgår till mer än 750 000 euro. Det är viktigt att i sammanhanget understryka att kontrakten inte får delas upp för att kringgå tröskelvärdet (se artikel 5). Många kontrakt idag inom området utbildningsområdet överstiger tröskelvärdet på ca 7 miljoner kr enligt den beräkningsmodell som finns angiven i artikel 5. För kontrakt under 7 miljoner gäller artikel 49 och 56 om det finns ett bestämt gränsöverskridande intresse.

Är det möjligt att diskriminera vinstdrivande bolag eller utesluta andra företag än non-profitföretag eller SVB-bolag?

EU-rättens likabehandlingsprinciper, som finns angivna i artikel 18, 49 och 56 FEUF, begränsar i mycket stor omfattning möjligheterna att gynna non-profitorganisationer eller begränsa olika företagsformer att delta i offentliga upphandlingar, se resonemanget kring Spezzino-målet ovan.

Enligt artikel 49 FEUF ska inskränkningar för medborgare i en medlemsstat att fritt etablera sig i en annan medlemsstat förbjudas. Detta förbud omfattar inskränkningar för medborgare i en medlemsstat som är etablerad i någon medlemsstat att upprätta kontor, filialer eller dotterbolag. Etableringsfriheten innefattar rätt att starta och utöva verksamhet som egenföretagare samt rätt att bilda och driva företag, särskilt bolag, på de villkor som etableringslandets lagstiftning föreskriver för egna medborgare. EU-domstolens rättspraxis på området är tydlig med att alla leverantörer ska behandlas lika om inte det finns ett tvingande hänsyn till ett allmänintresse, se ovan.

Vi kan notera att utredningsdirektiven riktar in sig på aktiebolagsformen i allmänhet, koncernbolag i synnerhet och särskilt sådana som ägs av private equity-bolag. Däremot finns ingenting om internationella koncerner, dvs. bolag med utländska moder- eller systerbolag, europabolag, europeiska ekonomiska intressegrupperingar. Detta skapar frågetecken kring utredningens mandat att behandla dessa bolagsformer.

Enskild näringsidkare

Vissa verksamheter inom välfärdssektorn kan bedrivas av fysiska personer som enskild firma. Enskilda firmor har ingen bolagsordning och förmögenhetsmassan (överskottet inkluderat) är personens egna, även om beskattningsreglerna är annorlunda. Det är högst oklart hur ett vinstbegränsningskrav kan utformas avseende enskilda personer. Kravet kommer i praktiken innebära att en viss del av en enskild persons förmögenhetsmassa inte kan användas för annat än att täcka kostnader i näringsverksamheten, dvs. i praktiken ett förbud mot överskott och därmed ett förbud mot effektiv verksamhet. Det framstår som praktiskt mycket svårhanterligt – om ens möjligt att ålägga enskilda individer ett vinstbegränsningskrav.

Handels- och kommanditbolag

I handels- och kommanditbolag, som är en juridisk person, beskattas delägarna i sådana bolag individuellt. Till skillnad från t.ex. aktiebolag finns inget krav på eget kapital i handelsbolag, utan eget

kapital är i stället den andel av tillgångar i handelsbolaget som delägarna förfogar över. När det inte finns något krav på insats i bolaget kan det egna kapitalet alltså bestå i verksamhetsöverskottet, vilket är en skillnad i förhållande till aktiebolag. Vinstbegränsningskrav medför i praktiken att det inte finns något överskott att begränsa eftersom det vore liktydigt med att konfusion mellan bolagets och delägarnas medel. I HB/KB blir det svårt för delägarna att kompensera sig för vinstbegränsning genom lön, eftersom delägarna inte kan vara anställda i bolaget. Resultatet kan därmed bli ett *de facto* verksamhetsförbud.

Regler om vinstbegränsning i förhållande till aktiebolagslagen

Aktiebolagslagen (2005:551), ABL, har som utgångspunkt att bolagets verksamhet ska generera vinst som fördelas mellan aktieägarna (3 kap. 3 § ABL). Härigenom skyddas aktieägarna mot att företagsledningen använder bolagets resurser till annat än vad som är till gagn för bolaget. Visserligen hindras inte aktieägarna att vid bolagsstämma, genom införande i bolagsordningen, besluta att inte driva bolaget i vinstsyfte. Detta innebär emellertid inte att bolaget kan drivas med förlust, eftersom detta skulle göra de tvingande likvidationsreglerna tillämpliga när aktiekapitalet är förbrukat. Teoretiskt kan ägarna bestämma att bolaget endast ska ha kostnadstäckning eller inte dela ut vinst, men i praktiken kommer sådana bestämmelser likafullt innebära att bolaget måste generera ett överskott eller ha ett system för att läka kapitalbrist för att trygga långsiktig överlevnad och konsolideringsbehovet, oavsett vilken verksamhet som bedrivs.

Vinstsyftet sammanfaller även med minoritets- och borgenärsskyddsintresset, eftersom vinsten i sig är viktig för aktiebolagets själva funktion och gör det mycket svårt att begränsa detta till visst intresse eller ändamål. Det framhålls i doktrinen att om aktiebolaget saknar vinstsyfte är bolaget att betrakta som en annan form av association. Detta innebär sålunda att förutom vinstsyftet i bolaget hotas inte bara incitamenten för en effektiv verksamhet och investeringsviljan hos ägarna, utan även själva bolagets existens/rättsliga status. Det framstår därför som svårförenligt med bolagskonstruktionen privata eller publika aktiebolag att förbjuda vinster eller på nu aktuellt sätt begränsa vinstutdelning.

Slutsatser

EU-rätten är tydlig med att olika associationsformer inte får diskrimineras, dvs. behandlas olika, och i synnerhet inte företag från andra medlemsstater. Enligt EU-domstolens rättspraxis ska alla åtgärder som förbjuder, försvårar eller gör det mindre attraktivt att utöva de friheter som garanteras i artiklarna 49 FEUF och 56 FEUF anses som inskränkningar i etableringsfriheten och/eller friheten att tillhandahålla tjänster”. I förhandlingarna kring de nya upphandlingsdirektiven har medlemsstaterna tillsammans med EU-kommissionen och EU-parlamentet beslutat om det handlingsutrymme som medlemsstaterna har när det gäller att gynna icke-vinstdrivande organisationer, dessa finns angivna i artikel 77 (se ovan). Övriga åtgärder för att gynna icke-vinstdriven verksamhet strider mot FEUF om dessa kontraktbeloppet överstiger 750 000 euro. Därunder har medlemsstaterna ett större utrymme för olika nationella lösningar så länge dessa följer principerna om öppenhet och icke-diskriminering.

Fråga 4

Hur ser möjligheten att få extern finansiering ut för enskilda huvudmän och andra privata utförare som bedriver verksamhet enligt skollagen?

En reglering som innebär en begränsning av möjligheterna att bedriva privat verksamhet med vinstsyfte tolkas i detta svar som en vinstbegränsningsregel (och hur vi ser på en sådan). Införandet av en sådan kommer att innebära att antalet privata utförare kommer att minska. Särskilt kommer på kort sikt antalet nyetableringar att påverkas negativt.

Orsaken till detta är att det inte kommer att vara möjligt att erhålla marknadsmässig avkastning på det i verksamheterna insatta kapitalet. Det marknadsmässiga avkastningskravet avgörs utifrån den risk som finns i verksamheten och som ägaren tar när en investering görs. Om inte marknadsmässiga avkastningskrav tillåts ställas – utan lägre som inte motsvarar risken - kommer det att innebära att aktörerna heller inte kommer att kunna erhålla marknadsmässig avkastning. Då kommer det riskvilliga kapitalet att söka sig till andra sektorer.

En ytterligare effekt är att valfriheten kommer att minska för eleverna. Detta kommer att inträffa eftersom antalet vinstsyftande företag kommer att minska, och någon motsvarande ökning av antalet s.k. idéburna aktörer (alla skolor är idéburna) kan inte förväntas. Detta beror på att den kapitalbrist som finns för idéburna aktörers expansion kommer att fortgå. Detta beror i sin tur på att det privata kapital som satsas kräver kompensation för risken (se stycket ovan).

Ytterligare en effekt är att kommuner skulle få kraftigt ökade investeringsbehov framöver. Dels handlar det om de lokaler och den utrustning som privata utförare idag äger när man skolor. Dels handlar det om att kommuner stung i sådant fall måste ta i princip hela investeringskostnaden själva för den framtida demografiska utvecklingen. Förutom att det leder till en ansträngd finansiell situation innebär det även att kommuner står med ett större ekonomiskt risktagande.

Ännu en effekt är att det sannolikt är de företag som är mest innovativa och som är mest effektiva som kommer att lämna sektorn först. Detta beror på att de företagens ägare har de högsta avkastningskraven respektive den högsta avkastningen. En reglering mot "för hög" vinstnivå kan tänkas ta sikte på såväl avkastningskrav som avkastningsnivå. Införas (de höga) avkastningskraven blir ju den realiserade vinstnivån för hög och därmed olaglig.

En särskild variant av vinstreglering och som måste bedömas som synnerligen skadlig är den som skisseras i direktiven till utredningen. I direktiven anges att ersättning ska kunna utgå till ägaren enbart på de medel som tillförts verksamheten av ägaren. Detta innebär att någon ersättning på vinstmedel som återinvesteras i verksamheten inte ska få förekomma. Om så sker kommer konsekvenserna för privata företag, konkurrens och valfrihet att bli ännu allvarigare. På sikt kommer med största sannolikhet alla privata vinstsyftande företag inom skolområdet upp upphöra.

Det är normalt att en viss del av vinsten återinvesteras i verksamheten. Så sker i princip i alla branscher. Det leder också till att investeringar kan finansieras. Men avkastningskravet räknas – i alla branscher – på det samlade egna kapitalet, d v s summan av det kapital som tillförts från ägarna och det kapital som de återinvesterade vinstmedlen utgör.

Eftersom den tillåtna avkastningen i form av vinstutdelning (eller vid försäljning) inom utbildningsområdet endast ska beräknas på det av ägaren tillförda kapitalet blir den tillåtna avkastningen därför sannolikt långt under vad som är en marknadsmässig avkastning. Den lilla avkastning som enligt direktiven skulle medges kommer inte att locka till sig något kapital och, om regleringen genomförs, kommer den att leda till försäljningar till allt mer realiserade priser.

Situationen får också bedömas påverka bankerna utlåningsbenägenhet, så att den blir lägre. För företag i utbildningssektorn får bedömas att intjäningsförmågan påverkas negativt till följd av risker med utestängning från marknader m.m. Incitamenten till att bygga upp en ekonomiskt solid verksamhet minskar också.

Fråga 5

Anser ni att det saknas kapital för att starta eller expandera idéburen verksamhet inom skolans område?

Möjligheterna för idéburna sektorn att få extern kapital är idag begränsade och kommer att vara så framöver. Andra länder har en annan tradition på detta område än Sverige. Exempel på det är Holland och Tyskland, där religiösa organisationer sedan mycket lång tid tillbaka driver sjukvård respektive skola. För att kunna attrahera externt privat kapital krävs att det finns möjligheter till ersättning för risk för detta kapital. Men då är verksamheten inte längre "idéburen" enligt gängse definition.

En möjlighet skulle hypotetiskt kunna vara att offentligt kapital ställdes till förfogande. Skulle offentligt kapital utan riskpremie ställas till förfogande till idéburna sektorn synes detta kunna strida mot statsstödsreglerna. Offentligt kapital med marknadsmässig riskpremie ger verksamheten vinstsyfteskarakteristik och synes inte förenlig med syftet. Skulle offentligt kapital utan riskpremie ställas till förfogande till idéburna sektorn är detta mycket troligt något som faller under EU:s statsstödsregler.

Bilagor

Svenskt Näringsliv har under det sista året tagit fram ett antal rapporter som belyser välfärdssektorn och som vi vill lyfta fram som relevanta för utredningen. För eventuella frågor med anledning av rapporterna är utredningen välkommen att kontakta projektledaren Mikael Witterblad på Svenskt Näringsliv.

VÄRDE I VÄLFÄRDEN –

Ett projekt om resursanvändningen i välfärden. Mer specifikt analyseras organiseringen av välfärden samt hur vi kan modifiera de ekonomiska styrmedlen (löner, ersättningssystem) för att främja förnyade arbetssätt och innovationer. Fem underlagsrapporter är publicerade (se nedan). Kappa lanseras i samband med seminarium i Sthlm, den 29/9 kl 9–12.

Rapport: Konkurrensutsättningens inverkan på produktivitet och effektivitet i välfärden (juni 2014)

De dyraste verksamheterna är långt ifrån alltid de bästa. En relevant fråga är hur vi bättre kan använda våra gemensamma skattemedel för att skapa mer värde för patienter, brukare och elever. I rapporten sammanställs de senaste årens forskning inom området. I forskningsöversikten identifieras även några områden där det idag råder brister (ersättningsmodeller, upphandlingsprocesser, lika villkor, samordning och kontinuitet). För att skapa mer värde i välfärden borde dessa områden vara prioriterade.

Länk till rapport: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/konkurrensutsattningens-inverkan-pa-produktivitet-och-effektivite_592627.html

Länk till debattartikel i SvD: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/konkurrens-framjar-varde-i-valfarden_3681836.svd

Rapport: Vad kan forskningen säga om utbildningsresultat och lärarlöner? (sept 2014)

En sammanställning över vad forskningen säger om utbildningsresultat i skolan och lärarlöner. Överlag konstateras i rapporten att skolforskningen tillmäter läraren en väldigt stor betydelse för utbildningsresultaten. En internationell jämförelse visar också att Sverige urskiljer sig från många andra länder genom att ha fler men sämre betalda lärare. Lönespridningen är också väldigt låg bland de svenska lärarna, vilket medför sämre möjligheter att göra karriär. De länder som presterar bra i PISA har ofta större klasser än Sverige och högre toplöner för de bästa lärarna. En annan slutsats i rapporten är att forskningen överlag finner positiva utbildningseffekter av konkurrens mellan olika skolor.

Länk till rapport: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/vad-kan-forskningen-saga-om-utbildningsresultat-och-lararloner_597337.html

Länk till debattartikel i SvD: http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/fler-larare-ingen-garanti-for-resultat_3885762.svd

Rapport: Ersättningssystem som främjar kvalitet och effektivitet i primärvården (dec 2014)

I dagsläget finns det 21 olika ersättningssystem inom den svenska primärvården med olika för- och nackdelar. Den stora bredden av ersättningssystem gör att vården styrs med olika inriktning beroende på i vilket landsting verksamheten bedrivs. Därmed minskar möjligheterna att erbjuda en jämlik vård över hela landet. Rapporten syftar till att besvara frågan: "Hur bör dagens ersättningssystem inom primärvården vidareutvecklas för att bättre främja kvalitet och effektivitet?" För att illustrera effekterna av ersättningsmodellerna har diabetesvården använts som exempel.

Länk till rapport: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/varde-i-valfarden-ersattningssystem-som-framjar-kvalitet-och-effe_605143.html

Länk till debattartikel i DN: <http://www.dn.se/debatt/lagg-prestigen-pa-hyllan-och-utveckla-vardvalet/>

Länk till slutreplik i DN: <http://www.dn.se/debatt/repliker/kritiken-har-felaktiga-utgangspunkter/>

Länk till debattartikel i DM: <http://www.dagensmedicin.se/artiklar/2015/01/29/vardebaserad-styrning-ar-bra-for-primarvarden/>

Rapport: Finns det något samband mellan kvalitet, kostnader och bemanning? – en studie av äldreomsorgens särskilda boenden (maj 2015)

I dagsläget finns det få, om några, studier som utreder hur kostnader och personaltäthet relaterar till och påverkar kvalitet inom äldreomsorgen. I denna rapport analyseras detta utifrån aktuell och tillgänglig data från Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån och Sveriges kommuner och landsting. Resultaten indikerar ett litet positivt samband mellan personaltäthet och brukarupplevd kvalitet. En högre brukarupplevd kvalitet motsvaras dock av en omotiverat hög ökning i personalkostnader omräknat i kronor. En reglering i form av krav om ett ökat antal anställda kommer inte att leda till en försvarbar ökning i brukarnöjdhet. Tvärtom visar vår analys på att kvalitet bestäms av en mängd faktorer.

Länk till rapport: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/finns-det-nagot-samband-mellan-kvalitet-kostnader-och-bemanning-e_617115.html

Länk till debattartikel i DS: <http://www.dagenssamhalle.se/debatt/bemanningskrav-fel-recept-foer-aldreomsorgen-15410>

Rapport: Ersättningssystem som främjar kvalitet och effektivitet i äldreomsorgens särskilda boenden (maj 2015)

Syftet med denna rapport är att beskriva hur dagens ersättningssystem inom äldreomsorgens särskilda boenden i framtiden kan ändras för att bättre belöna värde, förnyade arbetsätt och innovationer. Det befintliga systemet ersätter idag i för hög utsträckning medel och inte mål. Detaljregleringen är i många fall hög vilket riskerar att konservera gamla arbetsätt.

Ersättningssystemen varierar av oklar anledning också förhållandevis mycket mellan olika kommuner.

Länk till rapporten: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/ersattningssystem-som-framjar-kvalitet-och-effektivitet-inom-aldr_618604.html

Rapport: Kappa för underlagsrapporterna (inget namn ännu) – lanseras 29 sept 2015

En rapport som knyter ihop säcken kring de fem underlagsrapporterna och kopplar resursanvändningen till den långsiktiga finansieringen av välfärden.

Rapport: Etableringshinder i välfärden (juni 2015)

Syftet med rapporten är undersöka hur de befintliga kraven på aktörer i välfärden ser ut. Det framställs ibland i debatten som att etableringsfrihet inte innebär att några egentliga krav ställs på utförare som väljer att starta upp verksamhet i välfärden. Stämmer detta? Utgör dagens regelverk sådana inträdeshinder att kvalitet, tillgänglighet och kostnadskontroll kan säkerställas? Om inte, vilka inträdeshinder bör ses över? Vad tillför exempelvis införanden av kommunala veton? Rapporten avgränsas till skolan och vården.

Länk till rapporten: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/etableringshinder-i-valfarden_620359.html

Länk till debattartikel i DS: <http://www.dagensamhalle.se/debatt/kommunalt-veto-oepnar-foer-ideologiskt-godtycke-16360>

Rapport: Sant och falskt om företagande i välfärden (augusti 2015)

En rapport som sammanställer den officiella statistiken i fem av de mest omdiskuterade frågorna kring företagande i välfärden. Jämförelser görs med den offentliga sektorn och i vissa fall med övriga tjänstesektorn. Områdena som beskrivs är 1) kvalitet, 2) personalens trivsel, 3) löner, 4) ekonomisk lönsamhet, 5) kvinnors karriärvägar.

Länk till rapporten: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/rapport-sant-och-falskt-om-foretagande-i-valfarden_623673.html

Länk till debattartikel i DN: <http://www.dn.se/debatt/fakta-visar-att-privat-valfard-ar-effektivare-an-offentlig-1/>

Länk till slutreplik i DN: <http://www.dn.se/debatt/repliker/lagg-de-ideologiska-skygglapparna-at-sidan/>

Länk till kommentar till rapporten på SN:s hemsida:
http://www.svensktnaringsliv.se/fragor/konkurrens_i_vard_skola_och_oms/ogrundad-kritik-mot-valfardsrapport_623915.html

Rapport: Jämlik vård och fria vårdval – preliminärt Oktober 2015

En rapport som sammanställer forskning och andra utvärderingar kring jämlik vård och vårdval i Sverige. Rapporten ska också analysera vilka förändringar som är viktigast inom ramen för vårdvalen i Sverige för att stärka svaga patientgruppers situation i vården.

Rapport: Likvärdig skola och fria skolvalet – preliminärt November 2015

En rapport som sammanställer forskning och andra utvärderingar kring likvärdighet och fria skolvalet i Sverige. Rapporten ska utgå från resultat i nyligen publicerade rapporter men tydligare diskutera skillnader mellan likvärdighet och segregation. Internationella och historiska jämförelser ska också göras över likvärdigheten i skolan. Rapporten ska också problematisera kring vilka förändringar inom ramen för fria skolvalet i Sverige som skulle ha stor betydelse för att stärka svaga elevgruppers situation i skolan.

TVÅ ÖVRIGA RAPPORTER SLÄPPTA UNDER 2014 -

Rapport: Skattesänkningar och offentliga resurser – resurser till vård, skola och omsorg (jan 2014)

Denna rapport syftar till att beskriva fakta avseende förändringar i skatteintäkter och offentliga resurser till vård, skola och omsorg under 2000-talet. Det huvudsakliga budskapet är att skattesänkningarna i Sverige sedan sekelskiftet har kombinerats med ökade reala skatteintäkter, en fallande skuldsättning i den offentliga sektorn och ökade resurser till vård, skola och omsorg. Denna kunskap är viktig som grund i fortsatta diskussioner om offentliga åtaganden och dess finansiering.

Länk till rapport: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/skattesankningar-och-offentliga-resurser-resurser-till-var-d-skola_574432.html

Länk till debattartikel i DN: <http://www.dn.se/debatt/resurserna-till-var-d-skola-och-omsorg-fortsatter-vaxa/>

Länk till replik i SvD: <http://www.svd.se/3701390>

Länk till annan replik i SvD: <http://www.svd.se/okade-valfardsresurser-gynnar-alla>

Länk till debattartikel i DS: <http://www.dagenssamhalle.se/debatt/smartare-anvaendning-av-resurser-staerker-vaelfaerden-9715>

Länk till annan debattartikel i DS: <http://www.dagenssamhalle.se/debatt/fakta-vaelfaerdens-resurser-aer-rekordhoega-9207>

Rapport: Stärkt medborgarskydd i välfärdstjänsterna (feb 2014)

En kommunal eller fristående skola läggs ned och eleven får problem att slutföra den utlovade utbildningen. Operationen på sjukhuset blir vid upprepade tillfällen framflyttad i ett sent skede. Omsorgen av den äldre individen på det särskilda boendet bedrivs utan struktur och upprättad plan. Listan kan göras lång. I denna rapport lanserar Svenskt Näringsliv reformförslag som avser att förbättra medborgarskyddet inom vård, skola och omsorg inom såväl offentligt som privat bedriven verksamhet.

Länk till rapport: http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/starkt-medborgarskydd-i-valfardstjansterna_578550.html

Länk till debattartikel i DI: <http://www.di.se/artiklar/2014/2/12/debatt-medborgargaranti-bor-inforas-i-skola-och-varld/?flik=popularast>